

ANDROCLES EN DE LEEUW

EEN FABELSTUK VAN BERN. SHAW. VERT. VAN ED. COEN-
RAADS. STADSSCHOUWBURG. KON. VER. HET NED TOONEEL

Een leeuw is eigenlijk iemand,
die bang is voor niemand.
(De Schouwmeester).

HK weet niet wat het verwonderlijkste was gisteravond bij deze première in den Stadsschouwburg, in die deftigste al onzer kunsttempels, de plotselinge inval der zotheid op dat anders zoo hoog-ernstige podium, of de plotselinge vroolijksheidsuitval in de zaal van het anders zoo hoog-ernstige publiek. En in het midden van dat alles, precies in het midden, evenver van de recht-sche baignoires als van de linksche, evenver van het tooneel als van de laatste rij parterres, juist onder het middelpunt van het met engeltjes beschilderde koepeldak, zat de aanbichter van al deze zotheid, de heer Roelvinck, en genoot van de nieuwe sensatie, de vroolijheid, opgeroepen door zijne bemiddeling, te zien zegenvieren over de in deftigheid verstijfde schouwburgruimte.

Het publiek van den Stadsschouwburg kan in werkelijkheid den heer Roelvinck dankbaar zijn; hem komt de eer toe van het Stadsschouwburgpubliek menschen te hebben gemaakt, menschen die meegenieten, die meeleven, omdat hij hun de tooneelspijs, die hun hart behoefde, in hun eigen milieu wist te reiken, die zonder de traditie met geweld te verscheuren — daar immers geweld uit den boze is en de vreedzame lammeren verschrikt — met tact niet alleen hun gevende het geestelijk voedsel, dat hun toekwam, maar meer dan dat, hen tot de erkenning van 'n beteren smaak bracht, dan zij ooit in zich zelven hadden vermoed. Hij leidde hen langs „Het Geheim” van 's levens noodlot, bracht hen in kennis met „de Voorlichtsters”, en om de daardoor gebrachte levenskennis te vergrooten, gaf hij hun in „Lentewolken” de weldoende zon, die hunne gemoederen bescheen, waardoor zij in vriendelijker beschouwing van menschen en dingen, in blijer ontvankelijkheid voor 's levens prettige realiteit, ten slotte tot de levensopgeruimdheid kwamen, waaruit voor hen de mogelijkheid ontstond om „Androcles en de Leeuw”, te kunnen genieten met den onbezorgden zin en aangenaam aandoenden levenslust, die noodig zijn om geest, om des geestes wil, te kunnen waardeeren, de lof der zotheid te kunnen eeren, en overtuigd te kunnen zijn van het menschelijk privilege, dat lachen ons recht is, onafhankelijk van het feit, dat het door Erasmus gezegd is.

Dit stuk dan van Shaw, is 'n ragout van den allerhoogsten ernst en de allermalste zotheid, waarbij de laatste verreweg in de meerderheid is. Het lijkt op een fijn diner, van 'n tijdens 'n carnaval krankzinnig geworden kok. Het is een wisselend spel voor je hersens, die nu eens geheel en al op nonactiviteit gesteld, plotseling moeten hollen om 'n zeer ernstig dialoog te volgen, dat voortkwam uit 'n simplicissimus-onzinnetje, en aan 't eind weer in den algemeenen onzin verliep.

Het geval draait om de fabel van Androcles, den Griekschen kleermaker, die zooveel van beesten houdt en den doorn trekt uit den poot van den leeuw. Die leeuw was den heelen avond de oorzaak van lachsalvo's; hij deed je om de beurten denken aan de bekende leeuwen uit de Fliegende Blätter en die van Benjamin Rabier, in diens dieren-geschiedenissen. Hij bracht mij het plaatje te binnen, waarop een woestijn is afgebeeld met een heel gemoedelijken leeuw. In de verte nadert 'n zwarte stip dat dichtbij gekomen 'n karretje met 'n oud paard ervoor blijkt te wezen. Nauwelijks ziet de leeuw dit karretje of hij rent, met groote sprongen en staart tusschen de beenen, weg. „Der Hagenbeck kommt” staat er boven de plaatjes.

Zoo'n leeuw is die uit het stuk van Shaw; 'n heel gemoedelijke leeuw, een met humor, 'n leeuw om mee uit visschen te gaan. Androcles (Louis de Vries) was 'n kleermaker, nonneponnerig zoet, een engel, die zijn vrouw (Mevr. van Nieuwland) Megaera, de grootste helleveeg die er bestaan heeft, met lispelende woordjes van „schat” en „lieveling” tevergeefs tracht te kalmeeren, als zij in het eerste tafereel „In het woud”, hem voor de zooveelste maal toesnauwt, dat ze terug wil naar d'r land, waarop hij antwoordt: „Dat kan immers niet, lieveling, we mogen er immers niet meer in, weet je nog wel?” met den zoeten

glimlach en de gelatenheid van 'n Blaricumschen heibewoner. Even voor hun optreden langs de trap van het orkest — die voor deze gelegenheid als boschpad was ingericht — had de leeuw (Laurentius) in quaestie zich vertoond; had even het tooneel rondgesnuffeld en zich gekrabb, en was vervolgens weer in het oerbosch, — het décor van dit eerste tafereel — verdwenen. Even zichtbaar voor het publiek, rustte deze thans tusschen de lianen. Daarop kwam Androcles, torsend een één-persoons-matras met wat beddegoed — zie de etalage van Vroom en Dreesman — waaromheen 'n touw en gevolgd door zijn opgetuigde vrouw, wier kostuum scherp afstak tegen het sjofele pakje van Androcles. Dit Jordaan-stelletje in Grieksche kleederdracht kijft wat; zij wil rusten en hij niet. Hij vreest de leeuwen, die in het bosch rondzwerven, maar zij heeft er nog géén gezien en gelooft niet, dat er zijn. Men zet den tocht voort, tot Megaera, dringend tot in het struikgewas, met 'n afgrijselijken gil terug wankelt en flauw valt in de armen van Androcles, die net z'n matrass weer op den rug had genomen, zoodat ze samen met bed en al omtuimelen.

Androcles, bleek van schrik, wankelt naar het boschje, doch alreeds steekt de leeuw z'n kop, z'n kop van leeuwen-caricatuur, om den hoek, en grijnst beiden aan. Edoch, hij hinkt en in z'n rechtersvoet steekt 'n doorn, zoo groot als 'n net formaat naaimachine-schroevendraaier.

Hiermede hinkt hij op Androcles af, die eerst dit niet bespeurend, angstig zich verbergt, en zich dan besluit op te offeren. Maar de leeuw blijft, trekt met den poot, herkenkend den dierenvriend Androcles; hij doet vriendelijk, zooals leeuwen doen kunnen als ze vriendelijk zijn (zie Rabier), kwispelstaartend als een, die z'n staart nog niet lang heeft en er nog niet geheel mee om weet te gaan.

Dan ziet Androcles den doorn en terstond is hij een en al minzaamheid. — „Nu moet de sterke leeuw zich goed houden hoor, en niet schreeuwen, als Androcles hem 'n beetje pijn'tjes gaat doen,” zegt hij, den klauw van het dier in z'n hand nemend. Maar de schroevendraaier... pardon, de doorn zit er vast in en tweemaal smijt de leeuw Androcles om! „Nog één keertje lieve leeuw, en dan is tie er” troost Androcles, en met 'n laatsten ruk trekt hij den doorn uit den poot van het dier. „Nu likken,” zegt ie m, „dat er geen ontsteking van komt” en de leeuw likt zich den poot, als uwe huispoes, waarna ie zoo verblijd is, dat ze samen een rondje dansend, in het kreupelbosch verdwijnen. Megaera, die tijdens dit laatste voorval uit d'r bezwijming ontwaakt en ze samen ziet aftrekken, valt dan woedend uit: „Wat 'n vent, met mij wou-ie nooit dansen, maar met dien leeuw wel!”... En 't doek zakt.

In het tweede tafereel: „Bij de poort van Rome” zien we de Christen-gevangenen, onder bewaking van Romeinsche soldaten, wachten op 't oogenblik dat ze de stad binnengeleid zullen worden, om naar de arena te worden gevoerd, onder bevel van een centurio. De gevangenen zijn niks niet bedroefd en de opgewekte conversatie doet aangenaam, hoewel eenigszins verbijsterend aan, terwijl zij er niet op achteruit gaat als de kapitein (Gimberg) op een leunstoel klimt en tot de gevangenen een redevoering houdt in den vorm van 'n soort politieverordening, in Simplicissimus-stijl (trouwens in het geheele type van den Romeinschen kapitein was de caricatuur van een Duitschen garde-officier uitstekend volgehouden), waarin medegedeeld werd, dat ze nu niet moesten gelooven, dat ze voor d'r plezier uit waren en dat ze gevangenen waren, wat zooveel zeggen wou, als dat ze gedwee en gehoorzaam behoorden te zijn, enz. enz. Hij eindigt methun den raad te geven eenige korrels wierook op het altaar te laten vallen, omdat dat toch, lijkt hem, te verkiezen is, boven het eenigszins onmenschelek genoege, de wreedheid van het Romeinsche plebs aan te wakkeren, door zich te laten doodden, en eindigt met een halve liefdesverklaring aan Lavinia (Rika Hopper), de knapste en de edelste der gevangenen, en verdwijnt nadat we even 'n ernstig liefdesdialoog gekregen hebben tusschen die twee, waarvan echter alle indruk wordt weggenomen door de komische entree van Androcles, die gevangen genomen is

als de rest en van z'n leeuw gescheiden wordt binnengebracht gelijk met 'n ex-boef en met den sterken man Terrovius.

Naast Androcles (en den leeuw), zijn de rollen van den kapitein, van Terrovius, Lavinia en later die van den keizer, de voornaamste.

In het derde tafereel, dat achter de arena speelt, zien we de Christenen links, rechts de gladiatoren. Terrovius is bang voor zichzelf, omdat hij vreest, dat als hij vechten moet, hij zich niet zal kunnen beheerschen, en vechten zal, tegen de gladiatoren, tegen z'n wil en geweten in; dan komt de keizer, die z'n baantje opvat als 'n bijzonder prettig vak, met veel buitenkansjes. Hij maakt welwillend praatjes en als de gevangenen hem toeroepen, dat zij hem vergeven, zegt-ie, dat dat niet de moeite waard is, en dat-ie 't niet voor z'n plezier doet. Dan moeten onmiddellijk daarna de Christenen de arena in; eerst de mannen, ze moeten vechten tegen de gladiatoren, met Terrovius aan 't hoofd. Alleen Androcles blijft op zijn verzoek achter; hij kan niet vechten en prefereert voor de leeuwen te worden gegooid „met de dames”! 't Wordt toegestaan. Anderen af. Plotseling verdarmt vluchten. Wat is gebeurd? Terrovius heeft alleen den heelen boel in de pan gehakt. Moedeloos over z'n gebrek aan zelfbeheersching komt-ie terug. De keizer is echter verrukt en inviteert alle gevangenen bij hem in de loge, als de gasten van Caesar; alleen er is één bezwaar. De leeuw moet iemand opeten, anders is 't volk niet tevreden. Wie zal 't zijn? Lavinia biedt zich aan, maar Androcles offert zich op.

Het vierde tafereel stelt de arena voor. Caesar, de kapitein, Metellus ('n patriciër, door Reule vertolkt) en Lavinia bevinden zich in 's keizers loge. Op den voorgrond de arena, waarin in het midden Androcles op de knieën ligt. Links brult de leeuw in het hok, dat zich langzaam opent: de leeuw met den sprong van 'n wat stijven padvinder snelt de arena in, ziet Androcles, die stijf van angst, voor zich ziet. De leeuw nadert Androcles, doch bezint zich. Je ziet, er kwelt hem wat, hij peinst; hij brengt den linkerklauw boven de oogleden om beter te zien, herhaalt dat eenige malen, zet zich dan op z'n achterdeel, en met den rechterklauw nadenkend den elleboog van den linker steunend, dien hij tegen het voorhoofd houdt, neemt hij de houding aan van iemand, die over 'n moeilijk vraagstuk nadenkt; — eigenlijk als iemand, die een ander tegenkomt en denkt, „wat 'n bekend gezicht!” of „waar heb ik dien kerel méér gezien?” Nadenkend staart hij na den onbewegelijken Androcles. Dan schijnt hem op eens 'n vuurtorenlicht op te gaan, want hij schudt van „ja” met z'n kop en bekijkt aandachtig den poot, waarin eens de doorn zat. En heel vergenoegd wandelt hij naar Androcles, die hem zoo gauw niet herkent; maar als de leeuw hem z'n gewonden poot van weleer wijst, dan is ook Androcles verheugd en onder grooten schrik van den keizer en z'n hof, dansen ze samen den rondedans van weleer en verdwijnen ze achter de arena, waar alles voor hen vlucht, behalve de keizer, die niet zoo gauw weg kan komen, en dus in zekeren zin in handen van den nietsvermoedenden Androcles is, die hem aanmaant vriendelijk te wezen, omdat de leeuw niet tegen zulk zenuwachtig heen en weer gevlieg kan. Het slot is dan, dat hij Caesar noodigt z'n voet op den leeuw te zetten, wat deze zoo aardig vindt, dat hij z'n geheele hof er bij roept, om zich te laten zien en van dat standpunt 'n rede houdt waarin hij zijne onverschrokkenheid 'n loflied zingt, waarop bij iedere snorkende phrase de leeuw broemt en hij zelf schrikt. Het slot is, dat Androcles met z'n leeuw wordt vrijgelaten en de gevangenen eveneens. Terrovius krijgt 'n kommandantsplaats van de pretoriaansche garde en Lavinia trouwt met den kapitein.

De rol van Androcles, door Louis de Vries uitstekend en in den juiste toon gespeeld, waarborgt hem een groot succes voor zijn 12½ jarig jubileum van a.s. Dinsdag. Niet in de gelegenheid dit bij te wonen, zij hem het succes gewenscht, dat hij verdient, en 'n toekomst daarmede overeenkomstig.

TOM SCHILPEROORT.

Androcles en de Leeuw. — 1e Tooneel

Androcles en de Leeuw. — Laatste Tooneel.